
infoBRASOV.net
Fondat 2004 | Ziarul brasovenilor de pretutindeni

Moartea editorilor lui Eminescu

Romania Mare 100 ani nov. 12, 2023

Până în 1980, Academia Română publicase primele 8 volume ale *„Operelor complete”* ale lui Mihai Eminescu, urmând să continue cu publicistica eminesciană a „chestiunii evreieşti“. Deşi tirajul publicat a fost mic (pentru specialişti), volumul IX al acestor *Opere*, apărut în septembrie 1980, a provocat o viscerală şi violentă reacţie din partea rabinului şef Roses Mosen, şeful comunităţii evreieşti din România.

Totul avea să se sfârşească tragic pentru câţiva scriitori români, care aveau să moară în condiţii dubioase.

În ieşirea sa împotriva Academiei Române, Moses Rosen l-a calificat atunci pe Eminescu ca fiind *„fascist, rasist, antisemit, dement, pornografic, mincinos, huligan şi sifilitic“*, ceea ce a deranjat sensibilitatea mai multor scriitori-români.

Conform unei *Note-Raport* a Securităţii din 28 octombrie acelaşi an, rabinul pretindea că ar fi primit dispoziţie chiar din partea Israelului să ceară guvernului român retragerea de pe piaţă a volumului IX al *Operelor* lui Mihai Eminescu (proză politică) şi să combată în presă „conţinutul scrierilor legate de evrei”**[1]**.

„Protestul meu n-a avut nici un efect Academia nu a oprit volumul. Un profesor, Pompiliu Marcea, m-a acuzat că aş fi insultat pe marele poet naţional român. Campania mea a devenit atât de intensă, încât am cerut să fiu primit de Ceauşescu, care mi-a spus că volumul era deja epuizat din librării şi că nu mai putea fi retras” (Moses Rosen)

În acelaşi an, cu numai două săptămâni înainte de apariţia *Operelor*, la 5 septembrie, revista *Săptămâna* publicase un articol cu tente naţionaliste de Corneliu Vadim Tudor, intitulat *Idealuri*, şi considerat ulterior de rabin ca fiind *„antisemit“,* deoarece rabinul voia să demonstreze existenţa unei conspiraţii anti-evreieşti printre literaţii români.

Anul următor, 1981, în februarie, Moses Rosen pleacă într-un precipitat turneu în S.U.A., Europa Occidentală şi Israel, pentru a pârî autorităţile române care ar fi permis „renaşterea antisemitismului“ şi pentru a cere cercurilor evreieşti internaţionale să acţioneze în consecinţă.

În S.U.A. a luat legătura cu liderii *B’nai B’rith*, ai *Congresului Mondial Evreiesc*, ai finanţelor şi ai *Joint International Commitee* (de la care a primit un ajutor de 3,8 milioane de dolari). Edgar Bronfman, preşedintele *Congresului*, şi Arthur Schneier, preşedintele secţiei americane a *Congresului* şi rabin-şef al New-York-ului, i-au promis că vor veni la Bucureşti şi vor discuta cu Ceauşescu, punând lucrurile la punct.

Cât timp rabinul era plecat, în lumea culturală din România intrase în circulaţie, în *samizdat*, o broşură-manifest acuzatoare la adresa sa, tipărită ilegal (în condiţii clandestine) şi intitulată ***„Mihai Eminescu, fondul principal al culturii române“,*** care circula îndeosebi în mediile intelectuale. Avea 16 pagini, era datată 15 decembrie 1980 (Paris) şi relata controversa dintre rabin şi intelectualii români, conţinând extrase din publicistica politică a lui Eminescu despre evrei, schimbul de scrisori deschise dintre profesorul universitar Pompiliu Marcea şi Moses Rosen, un articol-pamflet ostil la adresa rabinului, semnat cu pseudonimul Beatrice Goldstein, elogii la adresa lui Al. Oprea şi Dimitrie Vatamaniuc, promotori ai editării *Operelor* eminesciene. (Rabinul Rosen spunea că pamfletul din manifest afirma că el ar aparţine unei conspiraţii evreieşti mondiale, fiind adept al lui Maimonide (cel care i-a îndemnat pe evrei să-i ucidă pe neevrei şi să le confişte averile), ca şi „agent“ al *Alianţei Israelite Universale*.)

Rabinul Rosen a pretins ulterior că „manifestul“ este opera revistei *„Săptămâna”*, pe al cărui secretar de redacţie, Ion Lotreanu, îl numea un „poet antisemit”, în complicitate cu profesorul universitar Pompiliu Marcea. Ulterior, am-

bii acuzaţi aveau să moară. La câţiva ani de la apariţia publicaţiei-„manifest“, o revistă
românească *„New York Spectator”* din S.U.A. afirma că aceasta fusese tipărită ilegal în România de către un profesor de literatură română, N. Vasilescu-Capsaly, care a decedat apoi la foarte scurt timp.

Conform promisiunii smulse de la Nicolae Ceauşescu de către lumea evreiască, publicarea volumului X al *„Operelor complete”* eminesciene, ce conţinea, ca şi volumul IX, publicistica politică pe tema „chestiunii israelite”, a fost oprită.
Era vorba de jurnalistica lui Eminescu privind combaterea opoziţiei interne şi internaţionale a organizaţiilor evreieşti la obţinerea independenţei României (la Congresul de la Berlin, în 1879) şi la adoptarea primei *Constituţii* româneşti (ce nu oferea încetăţenirea unei numeroase populaţii evreieşti emigrată clandestin, şi care sufocase Moldova, evreii depăşind la oraşe numărul românilor), adevăruri istorice ascunse până atunci românilor.
Într-o *Notă Informativă* a Securităţii de la începutul anilor ’80 se preciza că rabinul şef Moses Rosen a difuzat către toate comunităţile evreieşti din România (ca şi în străinătate, prin poeta evreică Nina Cassian) copii după scrisorile profesorului Marcea („pentru informare”), principalul său oponent în editarea *Operelor* eminesciene, dar că nu există dovezi că acestea ar fi fost urmate de „slujbe de blestem” sau ritualuri magice, după cum s-a zvonit.

Mihai Eminescu Opere (in)Complete -2023

Doctor în filologie ce a predat literatura română la Universităţile din Paris, Bonn, Köln, Aachen şi Düsseldorf, profesorul Marcea avea să capete în timpul controversei publice cu rabinul o *„boală ciudată”*, fără diagnostic. Tenul său avea o culoare stinsă, glasul îi era abia articulat, avea o incapacitate de a citi şi o accentuată slăbiciune, care nu îi permitea să se deplaseze. Soţia sa, Florentina Marcea, care spunea că profesorul este *„apatic, descurajat, slăbit, se mişcă ca un om accidentat, ţinându-se de mobile şi aşezându-se cu greu în fotoliu”*, îl acuza pe rabin că apelase la „magia neagră“ pentru a-i ucide soţul. Consultat în secret (fără ştirea oficialităţilor), un medic din alt oraş al României a pus următorul diagnostic profesorului Marcea: *„Este otrăvit, intoxicat, dar n-aş putea spune precis cu ce şi cum. Simptomele şi aspectele exterioare mă duc cu gândul la o otrăvire cu mătrăgună”.*
Din aceeaşi *Notă Informativă* a Securităţii reiese că fiica profesorului s-a plâns că ar fi fost acostată pe stradă de doi israelieni ce ar fi ameninţat-o cu moartea dacă tatăl său nu încetează *„acţiunile antisemite”*.
Nota continuă: *„Criticul literar Nicolae Manolescu şi-a exprimat nemulţumirea faţă de intervenţia şefului rabin, susţinând că, deşi nu a fost niciodată antisemit, acum «este furios din cauza papei ăsta, care începe să facă terorism cultural». Tot mai multe persoane din domeniul culturii îl acuză, deşi nici un român nu a încercat şi nu şi-a propus să intervină în textele evreieşti. În acest context, prozatorul Augustin Buzura, revoltat de imixtiunea şefului rabin în cultura română, a afirmat că «până la urmă, va trebui să punem de acord toată literatura clasică şi străveche cu părerile rabinului»”***[2]**.
Cert este că, într-un timp scurt, profesorul universitar Marcea a fost găsit înecat într-un lac din preajma Bucureştiului, poetul „antisemit” Ion Lotreanu a fost găsit spânzurat, iar unul dintre editorii *Operelor* lui Eminescu, Alexandru Oprea, a fost găsit mort în baie, „asfixiat”.
După câţiva ani de totală interdicţie şi consumarea unor drame umane, *Academia* a putut să mai publice din „*Operele* complete” eminesciene volumul al XI-lea (în 1984), XII şi XIII (în 1985), până la XVI (în 1989), dar nu şi volumul al X-lea (continuarea „Chestiunii evreieşti“), peste care „a sărit”.
Conform scriitorului Dan Zamfirescu, nepublicarea volumului al X-lea al „Operelor” *„devenise o problemă de onoare a răposatului rabin Mosses Rosen… La ultima întrevedere, i-am spus: «Eminenţă, volumul lui Eminescu va apărea!». «Domnule Zamfirescu, şi noi îl aşteptăm pe Mesia», a spus rabinul. Cu alte cuvinte, volumul se va tipări când va veni la evrei Mesia”.*
„La 15 ianuarie 1989 s-a constatat că volumul al X-lea, deşi băgat în tipografie din septembrie, nu se urnise, nu se culesese nici o foaie. Eminenţă Sa [Moses Rosen] era implicată direct şi-şi asigurase întreaga comunitate [evreiască] că, atât timp cât trăieşte el, acest volum nu va apărea.
Pe 17 ianuarie, mă caută Nedic Lemnaru care-mi spune că s-a întâlnit pe stradă cu Vatamaniuc plângând fiindcă volumul al X-lea fusese blocat, deşi primise bunul de tipar”.
Dan Zamfirescu înfiinţează atunci un *Comitet pentru publicarea volumului al X-lea*, comitet al cărui „preşedinte“ era episcopul ortodox Ioachim al Huşilor, care a depus 5.000 de lei. Bătrânul călugăr de la mânăstirea Cernica, Ilarion Argatu, a dat 4.000 de lei. Alţi „membri”-donatori erau câţiva stareţi şi preoţi, care au dat câte 1.000 de lei (câţiva au cerut să nu afle rabinul, ca să nu-i „ia dracu’!”). Printre aceşti donatori s-au aflat şi ce-i cunoscuţi mai târziu ca mitropolitul Daniel al Moldovei (actualul patriarh) şi Cassian de la Dunărea de Jos. Dan Zamfirescu, cunoscut şi ca prieten cu generalul Pleşiţă, s-a bucurat şi de spijinul secret al câtorva securişti, *„Volumul a început să se culeagă într-un ritm halucinant” Este meritul lui Petru Creţia şi al echipei de la Muzeul de Literatură, care munceau zi şi noapte. Când am ajuns cu ultima coală în corectură, prima coală avea deja bun de tipar”* – îşi continuă scriitorul naraţiunea.
Astfel, volumul X a apărut la 15 iunie 1989, chiar dacă a fost oprit de la difuzare.

Autor: ***Cornel Dan Niculae***
Aranjament grafic – I.M.
Sursa: art-emis.ro

[1] Arhiva SRI, fond D, dosar nr.10.962, vol. 5.
[2] Arhiva S.R.I., fond D, dosar 10.966, vol. 2, f. 2.
[3] sursa – https://ortodoxinfo.ro/2023/09/24/moartea-editorilor-lui-eminescu/ – 24 septembrie 2023.